

САҢА ОЛОХ

Чурапчы
улуунун хаһыата

№ 35 (8783)

ЧЭПЧИЭР

2002 сыл

Кулун тутар

28 күнэ

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТЭН ТАХСАР

ОМУК ТЫЛЫН УЧУУТАЛЛАРЫН СЕМИНАРДАРА

Чурапчытаагы гимназия базатыгар "Тыл культуратын омук тылларын уруктарыгар сайыннарын" дин темага омук тылын учууталларын улуустаагы семинарда буолан ааста. РФ норуотун үөрэҕиритин туйгуна М.А.Манаситова салайар гуманитарнай предметтар кафедралара 5 учууталы түмэр. Олор истэригэр туйгун категориялаах улууслут бастыг учууталлара И.С.Соловьева, Н.А.Белолобская, Д.П.Куличкина, эдэр учуутал А.П.Матвеева бааллар.

Ытыктыбыт аһаҕас уруктарга токтоотхохко, СР үөрэҕиритин туйгуна И.С.Соловьева "Харчы дин тугуй?"

диэн темага XI гум. кылааска көнүл кэспэтин урукун ытта. Практической хаймскалаах, оҕо сангарар, толкуйдаар дьоруун сайынналар сыаллаах урукка атын омук культураларын таһынан көрүү, саха, нууча сурыйааччыларын айымньыларгар харчы проблемата хайдах сырдатылларын ырыты, элбэх харчылаах дьон олохторугар көрсөр кыһаллаларын туһунан кэспэтин буоллур. Урук дириг ис хоһоонноонунан, бэйэ үөрэтэр матырыйаллаабынан сылдыбыт дьон билиибиллэрин ылла. СР үөрэҕиритин туйгуна Н.А.Белолобская "Чөл, доруобай

оҕо тутуһу" диэн билигин кэм ирдэбиллэрин буолбут проблемата урукка (IX гум.) дьылаалай кэспэтин быһытынан барда. Учуутал урук хас биридэи этабын ымыгар-чымпыгар тийэ толкуйдабыт, оҕо уруктар куннаагы оҕо кытта сибээстээхтэрэ оҕолорго ордук интэриһинэй буолла. Ол курдук, "Биһиги доруобуйабыт тугуй" диэн ордук оҕо оҕолор сарсыардаагы зарядкалар, астарын рациона, сыны алаһаа киллэриллэбит. Маһы барытын ырытан, түмүктөөһүнү. Д.П.Куличкина "Америкага ыалдыттан!" диэн экскурсия-урук

мыта. Урук саҕаланытыгар музыкальной оҕо ордук кыдыуһтаах буолла, оҕолор чакчы да Америкага тийбит курдук сананналар. Манна аудио, видео матырыйааллар, эгэлэ ымылар табыгастаах туһаныллылар. Французкай тыл учуутала М.А.Манаситова "Гимназист буолар ыраахан дуо?" диэн темага дискуссия-урук мыта. Бу бөлөх үөрэнээччилэрэ үгүс республикатаагы конкурстар, олимпиадалар кыайылаахтара буолалларын өссө тугуй билгэрттилэр. Кинилэр гимназия устатыгар, кодекска оҕо оҕолорун, идеальной гимна-

зист моделин оҕорон таһаардылар, айар оҕо оҕолорго то-лордулар.

Күн иккис аҕарыгар "Кэре эйгэ" музыкальной салонига ыалдыттыбыт. Манна гимназистар саха, нууча улуу сурыйааччыларын айымньыларын аактылар, бэйэлэрин бастагы тылбааска холоннуларын, айымньыларын билиһиннэрдилэр. Семинар кыттылаахтара ытыктыбыт уруктар үрдүк таһымнаахтарын, билигин кэм ирдэбиллэргэ толору элпээттиилэрин, оҕолор омукуу холкутук сангаралларын, сангаларын аһаҕастык эгэллэрин билиһиннэрдилэр. Бары уруктарга

учууталлар аһаҕас технологи-яны баһылаабыттар, компь-ютеры, үөрэтэр мультимедий-най программалары, араас аутентичнай матырыйааллары туһаналлара көһүннэ. Итин таһынан нэчкэй үлэни уму-наастык дьарыктаналлара, эл-бэх үрүттээх үлэни ытталлара атын учууталларга холбоһор бу-олуон сеп. Манньк үрдүк таһымнаах семинарга сорох оҕолор кыттыны ылбааста-ра хомолтолоох.

Т.ДЬЯЧКОВСКАЯ,
английскай тылга
тирах (олорнай)
оскуола
салайааччыта.

Оскуола олоҕо

ФУНДАМЕНТАЛЬНАЯ КУРСТАР

Учуутал саҕа техно-логияны, методиканы билэр, туһанар эрэ буол-лабына үрдүк таһымна-ахтык үлэлиир кыахтаах. Ол эрэри, тыа сириг учуутала хаһаайыстыба-тын, дьэтин-уотун бы-раҕан ыйы-ыйынан кур-станар, үөрэҕин үрдэти-нэр кыага суох. Ону таба өйдөөн, үөрэх үлэһиттэ-рин идэлэрин үрдэтэр институт (ИПКРО) тыа оскуолаларыгар миэстэ-тигэр тахсан курстары ытытыны практикалаан эрэр. Дириг орто агро-оскуолатыгар ааспыт уонна быйылгы үөрэх дьылларыгар "Совре-

менные технологии обу-чения" диэн фундамен-тальная курс ытытыл-быта. Соторутаагыта бу үөрэхтээһин түмүгэ бу-олла.

Институт сүрүн спе-циалистара учууталларга туһалаах лекциялары аактылар. Курс түмүгүнэн 142 чаастаах лекция аабыллан, 51 учу-утал фундаментальной, 9 учуутал проблемнай кур-стар сибидиэтилистибэ-лэрин туттулар.

Марфа ДАЛБАЕВА,
Дириг орто
агро-оскуолатын
учуутала.

КУРУУК БАСТЫҢНАР КЭККЭЛЭРИГЭР

Биһиги профессор Г.П.Башарин аатынан Сылан орто оскуолаты-гар VII "Б" кылааска 15-һиз буолан үөрэнэбит. Кылааспыт салайааччы-та Е.А.Яковлева. Биһиги куруутун бастыг кылаас-тар кэккэлэригэр сылды-арбытыттан үөрэбит, ки-эн туттабыт. Быйыл иккис төгүлүн "Оскуола бастыг кылааһа" ааты ылан, Чөркөөх музейыгар экс-курсиялаан кэлбиппит. V кылааска үөрэнэ сылдьан "Манньааттаах" этнографическай ком-плекса баран сыныам-мыппит.

Биһиги кылаас олус иллээхпит. Оскуолаҕа ытытыллар дьаһалларга көхтөөхтүк кытабыт уон-на куруутун бириистээх миэстэҕэ тиксэбит. Ма-ныаха барытыгар тапты-ыр, ытыктыр учуутал-быт, салайааччыбыт Ека-терина Алексеевна, тө-рөппүттэрбит көмөлөрө

улахан. Кылааспытгар араас талааннаах оҕолор элбэхтэр. А.Яковлева – нууча тылыгар, матема-тикаҕа улуустаагы олим-пиадалар призердара, Г.Колесов кэриэһигэр "Кыһахтаах ыраа" республикатаагы кон-курс дипломана, Т.Сив-цева "Кэскилгэ харды" регионаагы НПК кытты-ылааҕа, В.Дьячковскай, К.Горохова – тустууга улу-ус призердара, "Мара-лаайы оһуордара" кон-курс кыттыыллаахтара, улуустаагы уруһуй кон-курсун кыайылаахтара. Дьэ, ити курдук бары үөрэ-көтө үөрэнэ сылды-абыт, инникитин өссө үрдүк ситиһиилэри да-байарга кыһаллабыт.

Марианна
ПРОТОДЬЯКОНОВА,
Сылан орто
оскуолатын VII "Б"
кылааһын
үөрэнээччитэ.

Бу ый бастагы күннэ-ригэр улуустаагы гимна-зия 37 киһилээх делега-цията Соловьев нэһилиэ-гэр дьылаалай уонна культурнай сыаллаах ыалдыттаата. Сарсыар-

ГИМНАЗИЯЛАР – МЫРЫЛАҔА

да орто оскуола педкол-лективын кытта көрүстүлэр. Гимназия ад-министрацията IX - XI кы-лаас үөрэнээччилэригэр БКГЭ балаһыаньыла-рын, быраабылаларын билиһиннэрдилэр. Эбиэт кэнэ спорт алта көрүгэр нэһилиэк сүүмэрдэммит хамаандатын кытта күрэхтэстилэр. Волей-болга эр дьонго олохто-ох хамаанда кыайда, от-тон дьахталларга гимна-зиялар хоттулар. Остуол тенниһигэр гимназия ха-маандата, дуобака, саа-хымакка олохтоохтор кыайдылар. Кэнээт тар-дыһытыгар хамаанда-лар тэннэстилэр. "Көрдөөх стартар" эста-фетаҕа олохтоохтор хо-тоннор, уопсай түмүккэ мырылалар бастаатылар.

Кизэтин гимназия кон-цернын олохтоохтор дуоһуяа көрдүлэр. Гим-назия директоры А.С.Иустинова педкол-лектив үлэтин-хамнаһын билиһиннэрдэ. Үгүс

түбүктээх үлэтин би-лиһиннэригэр кини СР Президеһэ Вячеслав Штыров Чурапчыга тахса сылдьан үс сыл иһинэн гимназия саҕа үөрэнэр корпуһун тутан үлэҕэ кил-лэрэргэ эрэннэригэр иһитиннэрдэ. Мырыла-тан гимназияны түөрт оҕо бүтэрэн, үрдүк үөрэххэ ситиһиилээхтик үөрэнэ-лэр, онон төрөппүттэр махталлара улахан.

Көрсүһүү түмүгэр нэһилиэк баһылыга Н.И.Брызгаев, оскуола директоры Н.И.Федоров улуустаагы гимназияны кытта инникитин биригэ үлэлииргэ дуоҕабар түһэрсэргэ быһаарды-лар.

И.СОБАКИН,
"СО" общ. корр.

МУУС ОҕОҕУКТАРЫ ХАРЫСТААҢ!

Биһиги нэһилиэкпи-тигэр оҕо аймах, ычат доруобуйатыгар улахан болҕомто ууруллар. Ол курдук, Телей дьаһалта-тын көбүлээһининэн ал-тыс сылын эбдигирдэр, эт-хаан өттүнэн сайынна-рар, дьон-сэргэ дуоһуяа сыныһанар муус комплек-са тэриллэн үлэлиир. Комплекс үрдүк да үрдүк муус сыырдардаах, ка-токтаах, футболлуур пло-щадкалаах, муус оҕоһу-тардаах. Манна сыл ах-сын оҕо бөҕө мустан көрүлүүр-нарылыр. Улу-устан да элбэх киһи тах-сан сыныһанан барааччы. Оскуола оҕолоро ком-плексытынан олус кизн туттабыт, харыстыбыт, ыалдыттар үөрэ-көтө

сыныһанан бардыннар диэн дьуһуурустуба тэри-нэ ыраастыбыт. Хо-мойуох иһин, күүлэйдии кэлбит дьон төрөппүттэр-бит, биһиги сыралаах үлэбитин харыстаабакка алдытан, ыһан-тоҕон ба-раллар. Онон ыалдыт-тартан дьон үлэтин сыа-налаан диэн көрдөтүөм этэ, оттон комплексы оҕорон оҕолорго доруу-буяаны, үөрүүнү-көтүүнү бэлэхтиир дьоммутугар С.И.Нестерова, М.А.Ксенофонтонка ос-куола үөрэнээччилэрин ааттарыттан махталбын тиздэбин.

Лена СТЕПАНОВА,
Телей орто оскуолатын
культураҕа министри.

СПОРТ

ТЕННИС ТҮҮҮЛГЭТЭ

Чурапчытаагы А.К.Софро-нов аатынан спортзалга Чурап-чы орто оскуолатын үөрэнээ-чилэрэ Таатта улуунун Тьараһа орто оскуолатын эдэр тенни-систарын кытта табыастык көрсүһүлэрэ буолла. Иккис ха-маанда 10-нуу күрэхтэһээччи-лээх, үгүстэрэ теннискэ саҕа саҕалаан эрэр оҕолор киири-стилэр. Ооньууларга төгүртүү систематынан, ол эбэтэр 13-түөтэ эргийэн ооньуотулар. Күрэхтэһин уратытынан 2-с сылларын дьарыктанар 3 кыыс: Чурапчытан Филатова Зоя (6 кыл.), Местникова Маша (6 кыл.), Тааттадан Турнина Сар-гы (5 кыл.) уопаттары утары күөн көрсүһүүлэрэ буолла. Сүрдээх арийсинилээх, тыгараһынаах күрэхтэһин түмүгүнэн Филатова Зоя, Мес-тникова Маша бэйэлэрин саас-тарыгар кыайымы ситистилэр.

Биһиги оҕолорбутун 10-с сылын спорт бу көрүгэр тра-нердиир СР үөрэҕиритин туй-гуна С.Н.Башарина уонна лес-хоз үлэһитэ В.П.Кривошопкин дьарыктыылар. Манна 40-ча оҕо теннискэ элбэх күрэх-тэһиилэргэ ситиһиилэрдээх кэллилэр. Чугасты ыллаһа, ааспыт ыйга Чурапчыга Заха-ров В.П. бириһигэр аһаҕас турнир ытытыллыта. 4 улуус-тан (Мэҥэ-Хаҕалас, Таатта, Хаҕалас, Чурапчы) 76 кытаан-

чы кэлбитэ. Арийсинилээх, ки-ирсинилээх ооньуу түмүгүнэн Мэҥэ-Хаҕалас I-кы, Чурапчы II-с, Таатта III-с миэстэлэргэ тахсыбытара. 18 кыра бөлөх кыргыттар күрэхтэһиилэригэр абсолютнай чемпион үрдүк аатын Филатова Зоя, улахан дьонго Турнтаев Сережа (400, 10 кыл.) ылар чистэм-миттэрэ. Быһырын Покров-скайга буолбут ИлТүмэн депу-тата, юридическай наука докто-ра А.Ким -- Кимэн бириһигэр абсолютнай турнирга оҕолор эмиэ миэстэлэһэн тураллар.

Тренердэр С.Н.Башарина, В.П.Кривошопкин оҕолорун бэс ыйыгар Дьокүүскайга буол-лар сайынны республикатаагы ооньууларга бэлэмнииллэр. Салгы, спонсор көстөрүнэн, кэскиллээх оҕолору сүүмүрдэ-эн Владивосток куоракка ытытылар күрэхтэһини кытты-ахтарын баҕараллар.

"СО" корр.

Хаартыска: тренер С.Н. Башарина интиһээччигэ Зоя Филатованын.

МУУС УСТАР 14 КҮНЭ — УЛУУС ДЬААЛТАТЫН БАҢЫЛЫГЫН БЫҢБАРДЫР КҮН

УЛУУС БАҢЫЛЫГЫНАН А. Р. САРГЫДАЕВЫ ААТТЫЫБЫН

Мин 82 саастаах быбардааччы буолан туран, саргылаах санаабынан утумнаан, Анатолий Романович Саргыдаев туһунан өйдөбүлүлэрбин аабааччыларбар тиздэбин. 1970-с сыллар бүтүүлэригэр бочуоттаах сынналанга тахсыбыт. Ол кэннэ тутар ойуон дьаалтатын дыктарга востеруна кирибидим. Манна уон сыл эңкил суох үлэстэбидим. Ортолук собул үлэли сыйдыан эдэркээн, сэмэй көрүнгөс Анатолий Романович элбэктэ көрөр этим. Саастаах киһи сиринэн эдэр киһини сыһыйан көрөр үгэстээгин. Анатолий Романович са-

лайар үлэбэ сыстан бардагына үлэлих көрүнгөсүн сабаҕалы саныырым.

А. Р. Саргыдаев колхозтаах дьикэ көргөтүгэ итиллэбитэ, производствога оҕо, эдэр сааһыттан эриллэбитэ, үөрэмтэ киһи олоҕор соргунаан эрэ тоскойдо. Арвас кайыскалаах үөрэх кыһаларын бүтүрүбүт. Киһи билингэ олох көрдөбүлүгэр салайар үлэбэ дьобура үрдээн иһэринэн суолталанар.

Рынок сыһааннаһыларга кириин ыраахан кэмгэр сир реформатын уонна хаһаайыстыбаннай тармактары саҥа тутулга киллэримэ А. Р. Сар-

гыдаев саабылтын көрдөрбүтэ. Чурапчы селизоньин баһылыгынан үлэлиир кэмгэр дьону-сэргэни, чуолгаан кырдыаҕастары, оттук маһынан, иһэр уунан, сүөгүлээхтэри от-

бытын быһбарынан сибээстээх санаабыча оннуларымтан хамсаатар сымна дин саныыбын. Холбоһура, "Чурапчы" ТХПК директорынан А.Т.Ноговицын орус дьобура тахсан, са-

ААТТЫЫБЫН

наата кэлэн үлэли сыйдыар, сананы айар үстэлээх, республика бастааһынан кредиттэй кооперативы тэрийэр туһунан толкуйдур куустээх салайааччы. ЧФКСИ ректора М. Д. Гуляев быһбарга кандидатынан туруорунарга санамыта оруннаах. Ол эрэри, билингэ, дьобура табыллан үлэли олоҕор дьобура кэскиллээгин өйдөөн, тохтообута орус сеп дьикэ сыаналыбын. Оттон И. Н. Аммосов тэс сирин, производствон салайар үлэбэ утумнаах, кэчт көүстээх киһинэн өйдүүбүн. Төлөй аныгы олох көрдөбүлүгэр сөл

түбүһэр, саҥа тийгээх образцовый нэһилиэк буоларыгар салайааччы суолтата улахан. Киһи талаана арыллан үлэли олоҕор орус табыгастаах, кэскиллээх.

Мин, кырдыаҕас көлүөнэ киһитин быһытынан, аастыт XX үйэ киһи кэмэрин, советскэй, колхознай-советскэй тутул беден талааннаах салайааччыларын үгүстэрин билэбин. Киһилэр кадрлар ис кыһаларын таба туһаналлара, олохсуйан үлэлиилэрин хааччыллара. Үгүстэртэн чорботон ахтыһып барарбын И. И. Сивцев, В. П. Собакин, Т. Н. Егоров уо. д. а. Итинник тэрийин салайар аппараты бөөрүгөтөрө, талааннарын сайыннара, үлэбэ дьобурадыр арылар, ситиһиллэрэ кыһаттыра. Онон бу уустук кэмгэ кадрлары олохсуйан үлэлири ситиһэригэр барыстаах.

Сүүрбэчэ сыл салайар

үлэбэ олохтоох, урдук таһымнаах үөрэхтээх А. Р. Саргыдаев дьобураа кэчтэ, кэчт билилээх-көрүлээх, эргиччи, дуоһунай сайдылаах киһинэ сыаналыбын. Республика таһымнаах үлэли сыйдыар салайааччыны бэйэбидигэр тардарбыт үгүс холбоһор буолуоҕа. Улуустуу иһигэр эдэр, олохтоох салайааччылардаахпыт, олоҕор түмөн ким туохка дьобурадырбын көрөн сыһааннаһытына сыһастары ахпыт суоҕа дьикэ төлөбүлүн, соруллубун.

Улуус быһбардааччыларга, эрэллэтин үгүс олох туһугар анаан, А. Р. САРГЫДАЕВ туһатыгар куоласкытын холбосон дьикэ ыгырабын.

В. В. ВЕРХОВЦЕВ,
сэриин кыттылааҕа,
үлэ ветерана.

(Ыстатыйа кандидат А. Р. Саргыдаев быһбардыр фондатыттан төлөннө).

БИЛИНГЭ КЭМ САЛАЙААЧЧЫТА

Сыл — хонук. Калинин салаларга олох түргэн тэтиминэн сайдар. Соторугааһыта этэ дин, учарат беденен ыал баһыгар 200 грамм халбаны тиксэн бырааһыннык остоулулар чараастык быһан, кэргэл курдук уурабыт. Билинг халбаны арааһын көрө сыйдыан киһи бэриһири. Кыаллар суол кыйтарбака, сатаар суол сатиммака кэлбит эбит. Ааһа баран, аны бэйэбид сылаах эпититтэн онгоһуллубут халбаныттан атынга наадылбалыт даҕаны. Эмэс мыһамыт убаһабыт этэ, ама, деликатес буолбатах дуо! Ол биһиги сөргөрбүт дьикэ, бүтүн Россия, аан дойду сөргөн эрэр дьикээх омунааһын буолбатах, баар кырдык.

Улуус баһылыгы дуоһунаһыгар кандидат А. Т. Ноговицын Мугудайга быһбардааччылары кытта көрсүһүүтүгэр олоҕорумун булгуннаах сайлык ферматын старшайа, ичат наставнига А. С. Захарова бу

Андрей туһунан 26-27 сыл анараа өттүгэр: "Ордук сымдам, кыһамнылаах, үчүгэй оҕо", — дьикэбин санаан кэллим. Чорочу улаатан эрэр уолчаан хас да сайын ыанньыксыты солбуйан ынах ыан элэстэнэ сыйдыар буоллааччы. Очоттон саҕаламмыта Андрей Тимофеевич үлэтин биографията. Биздэрттэн эрэ мөкөй киһи улахан дьикэтин хаалсыбака үлэстэн хамсаан аастыта баара...

Элбэх оҕоһоох, мыр-бааччы олохтоох тэс үлэһит ыала ачыгыт оҕотун сайын ыанньыксытыгар күлэбэтэ, бэрт кыра сааһыттан дьикэтигэр ылбаһай сыһааннаах Андрей дьикэ иһинээри тыһаар салгына, тэс сирин эйгэтэ дьикүүрдээх үлэбэ туһаайыта чачы. Аҕата Тимофей Степа-

нович Аба дойду Улуу сэрииттэн хас эмэ төгүл бааһыран, контузияланан, икки Кыһыл Сулус бойобуой орденнаах дойдуттар эриллэбитэ. Бу ура-

сиртэн ынахтарын хомуйан, үгүс үт сыһаар туттараары бөтөн соһо сыйдыар буолара. Онон үлэбэ дьобура Андрей

Сайдыга баһар буоллаҕына — НОГОВИЦЫНЫ тал!

Учуутал, эмчит, предприниматель... бары үлэһит,
НОГОВИЦЫНЫ тал — сыһастарыан суоҕа!

ты сэмэй киһи, үгүс-элбэх кэпсээнэ суох бүтүрүрү бүтүрүр, онгору онгору идэлээх. Колхозка тус-тас үлэтин таһынан, өр сыл хомуйсан, сэриин хонуугулар тыннарар толук уурбүт биһир дойдубуларын ааттарын үйэтигэр үлэстэ, өйдөбүннүк туһуларын көбүлөтөн онгорттордо. Оттон ийэтэ Мотрена Андреевна эдэр сааһыгар Эдигэнтэ балык буһуур биригээдэ биригээһинэ буола сыйдыбыта элбэи кэспир. Олох соторугааһыта 2-3 км

рей Тимофеевич төрөтүттэриттэн утумнаабыт барба баайа дьикээ сөл.

Рынок сыһааннаһыларга кириин уустук кэмгэр эт-үт комбината өрө оксон, улуска баар-суох тирэх буолар тэригэ буолуугу салайааччы директор А. Т. Ноговицын үлэбэ улахан. Оҕо сааһыттан үлэ дьонунун алтыһан, эдэр эрдэһиттэн салайар үлэбэ, эдэргэ дьыла, мунна-уоһа кэригэ үүнэн-үрдээн тахсыт биһир дойдубулар. Олох сай-

дыгыгар сөл түбүһүнэрэн саҥа ньмалары тобулан, ону олоххо киллэрэн, Чурапчы этин-үтүн, сахатын нуруотун аһын-үлүн аар-саарга аатырдыбыта махталлаах суол. Сиртэн хостонор баайа суох "оттуу-мастын нары-намы Чурапчы" сурун баайа — ынаба, сыйгыта. Ол сыһааннаһыта, аан дойду таһымнаах тахсытыта Чу-

рапчы дьонун үөрдүбүт буолуон сатамат.

Андрей Тимофеевич быһбар иһинээри программатын икэн баран, үөрэллэп учууталара бары астынныбыт. Саҥа кэм салайааччыта дьикэ курдук, олох бары салааларыгар чопчу этилэрдээх, тусла көрүүрдээх. Демократия сайдар үйэтигэр салайааччы дьон туһугар үлэстээхтээбэ өйдөнөр. Нэһиликкээ бари эрагата хабыллар сайдыы сурун чэрчитин онгортотун, ону сүрдээх тийиниһтих, киһи

эрэ астынар ына кэпсэбидин икэн баран, уолбут чачы даҕаны сиппит-холлут салайааччы буолбүт эбит дьикэ саҥаба кэллэбит.

Биһиги, үөрэммит оскуолатын үлэһиттэрэ, учууталара, аҕарда Мугудай иччата эрэ дьикэ дойдубуларын сыйбака туһунан, санаабытын биһир идэлэстэригэр тиздэһиттин баһарыт. Улуус баһылыгы дуоһунаһыгар А. Т. НОГОВИЦЫН кандидатуратын өйүүргүтүгэр. Бүтүгү түргэн тэтиминэн сайдар олоххо Андрей Тимофеевич курдук кириилээх-тахсылаах, кэспэтилээх уонна, кылаабынаа, кылаанх ирдэбиллээх киһи улуустуун салайара наада. Очобуна эрэ атын сирдэртэн хаалсыбака иһинбит дьикэ барыахыт.

Мугудай орто оскуолатыгар үөрэллэп учууталарын ааттарыттан Т. ЗАХАРОВА.

(Ыстатыйа кандидат А. Т. Ноговицын быһбардыр фондатыттан төлөннө).

ЧАХЧЫ КЫАХТААХ САЛАЙААЧЧЫ

Улуус баһылыгар кандидат И. Н. АММОСОВ Сылан нэһиликэтигэр саҥа тэриллэбит "Чурапчы" совхозка аан бастаах директорынан ананан бизс сыл устата үлэстэбит. Специалисттары түмөн, рабочайдарга тирэһирэн, чачы ис дуһаһыттан кыһалан үлэстэн, совхоз оройуон үрдүнэн бастыһыгар ахсааннарыгар сыйдыбыта.

Тэрийэр дьобурадаах, инициативалаах, сыйаар дьикэ билбөт күүрээһинээх салайааччы буоларын, наада буоларына ирдэбил кылаанаһын нэһиликкээ олоҕор булар, өйдүүр, сыһааным. Иннокентий Николаевич кыһамныгынан элбэх социальнай, культурнай, хаһаайыстыбаннай туһулар ытыллыбытара. Нэһиликкээ санаата кэлбитэ, хаалыттан тахсар суол-иһс көсүбүтэ, хаһаай-

ыстыбаннай үлэлэр биллэрдик өрө көтөүлүбүттэрэ. Фермалар, звенолар, биригээһин рабочайдар үлэбэ ситиһиллэрэ, рекордсмен, чемпион үлэһиттэр ахсааннара элбээн иһитэ. Совхоз сыйгытигиттэр республика көһөрүлэ сыйдыар Кыһыл знамятын, Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуотунай грамотатын ылары ситиспитэ. Үлэ-хамнаа өрө көтөүлүбүтүн араас куоталаһылар кыйылаахтарынан тахсытыта, сэттэ Кыһыл знамяны ылыта даҕаны туһулуур.

И. Н. Аммосов биһиги үлэһит, олохтоох тэрийэччи, дьикүү-сэргээ иһиттэн салайааччы, хаанык да дуһунаһа үлэстэн — үлэтигэр орус бэринилээх киһи быһытынан сыһаанлыбыт. Киһи суолун-иһин хаалларар ына үлэһит биһир ураты-

лаах. Туруоруммут сылын ситиһэр туһугар сыйаары билбээх үлэһит үгүс хаачыстылаах салайааччыны эрэнэн, итэргэ-эн, улуус дьаалтатын быһбарыгар биһир санаанан киһи кыһаарын иһин куоласкытын дьикэ ыгырабыт.

Сылан нэһиликэтигэр И. М. Дягилев, Н. Н. Пермяков, Г. И. Монастырев, Д. Н. Дьячкова, А. В. Макаров, В. Д. Рожина уо. д. а.

(Ыгырым кандидат И. Н. Аммосов быһбардыр фондатыттан төлөннө).

Оскуола олоҕо

"СҮБЭ" КЭННИТТЭН САНААЛАР

СР үөрэбин министрэ Е. С. Михайлова бирикээһинэн улуустар оскуолаһарыгар "Сүбэ" оҕолор түмсүүлэрэ тэриллэбитэ төрдүс сылыгар барда. Оҕолор мустан оскуолаһарын үлэтин-хамнаһын, проблематын сийлиһи кэспэтиллэр, иһини быһааны торумнуулар, уураах ылыналлар. Ол курдук, улуус үөрэнээччилэрин "Сүбэ" түмсүүтэ кулун тутар 11 күнүгэр, үлүс сылын, Төлөй орто оскуолаһар ытылынына. Байылгы түмсүүтэ баара-суоҕа улуус сэттэ: Хаҥаар, Чакыр, Сылан, Чурапчы, Мугудай, Төлөй орто оскуолаһарын, ЧРОСИО бэрэстэбинэллэрэ кыттыны ылытытара хомолтолоох. Маныаха, сорох оскуолаһар администрациялара оҕолор бэйэни салайыныларыгар, түмэр субаларыгар суолта бизрэттэрэ элбэх мунаах боллуруустары үөскэтэр.

Бу күн нэһиликкэтигэр иккис сылын улуус оскуолаһары уһанар талааннаах оҕолорун муус оҕоһука конкурстарга буолла. Байылгы конкурс Төлөй нэһиликкэ тэриллэбитэ 10 сылыгар ананна. Барыта бизс оскуола кыттыбыттан, Чакыр уус тарбахаах уолаттара иккис сылын I миэстэбэ тахсылар, II ЧРОСИО, III Мугудай оҕолоро ылылар.

Дуна ПОПОВА,

Төлөй орто оскуолатын X кылааһын үөрэнээччигэ,
улуус оҕолорун "Сүбэ" муһаһын
бэрэстэбинэтэ.

Кулун тутар ый 12 күнүгэр Арылааха 80-с хаарын туолар кырдыаҕас сыйгыһыт Д. Д. Портнягин биһиги ат сүүрдүтэ буолан ааста. Бастаах күн нэһиликкэ баһылыга С. С. Морфун тэрийитинэй үбүлээри чэстээһин буолла. Сарсыныгар 11 чаастан кураһтэһи саҕаланна. Бастааһынан билинг үлэли сыйдыар сыйгыһыттар бэйэлэрин миһэр 8 аттара олохтоох дьаалта олохтообут 5 гектар ходоһатын иһин 800 м. дистанцияга икки түһмэһинэн сүүрбүттэриттэн Чолбон сэмэй түргэн биризмэни көрдөрөн, хаһаайынын Р. В. Сыромятниковы үөртэ-көтүттэ. 2400 м. барыта 6 ат сырыста. Бастаах түһмэхтэ Арылаахтан Кустук, Дабдиргэттан Атас, Хатылыттан Кыраһа сүүрүлэригэр Кустук кыһан финалга тахыста иһинээ хаһаайынын Н. Портня-

АТ СҮҮРДҮҮТЭ

гыны кырдыаҕас сыйгыһыт Г. Н. Дагданна аатынан биһир хаһаайына онгордо. Иккис түһмэхтэ Сарыал (Одүүлун), Сандаал (Дабдиргэ), Саҕах (Баайаҕа) тахсытытарыгар Сарыал кыһада. Аттар сыһааннаһарыгар дьикэ А. П. Манасытов биһиги 5 ат сүүрбүттэн Бэрт Хара (Баайаҕа) бизтээх бастааһынан кэллэ. Салгыы 1600 м. А. Макаров биһиги 3 ат күрөс билдэһиттэриттэн Куорсун (Одүүлун) кыһада. Бүтэһик түһмэхтэ ыалдыттарыт Бөһөх (Баайаҕа) уонна Артыс (Дабдиргэ) аттара сүүрүлэригэр кырдыаҕас сүүрүк Бөһөх урутаан кэллэ.

Дьэ, бу кэнниттэн 2400 м

СПОРТ

дистанцияга кыйыһылаахтар Сарыал уонна Кустук Д. Д. Портнягин 80 сааһыгар аһамыт биһир иһин сүүрө тахсаллар. Сарыал билингин да баардаһын көрдөрөн, бизтэти урут булла.

Бу кэнниттэн ыаллы сытар нэһиликкэ сыйгыһыттарын миһин кэлбит аттарын сүүрүлэригэр Арылаахтан Тыйчаан кыһан, хаһаайынын Н. Н. Демьяновы үөртэ Оттон эрдэ биллэриллибит 16 км сүүрүтэ аттар ситэ кэлбэххэлэр, 4 км 800 м Дьэбэҕ (Хатылы) уонна Ораҕей (Одүүлун) күрөс билдэһиһарыгар Ораҕей кыһада. Кырдыаҕас сыйгыһыт Н. Р. Сивцев биһиги 800 м (Баайаҕа) уонна Артыс (Одүүлун) сүүрүлэригэр улахан мөккүөр кэнниттэн видеоба үтүлүүтэ, иккэн тэһигэ тахсытытара да-каастанна.

Түмүктүүр түһмэхтэ П. П. Манасытов биһиги 1600 м дистанцияга кыйыһылааһын Ораҕей (Одүүлун) буолла.

Мантан сааһы сүүрүлэригэр тренер Н. Н. Пермяков, сүүрдээччи А. Н. Дьяков аттара бэлэмнээх иһэллэрин көрдөрүтэр. Өксөкүлээх Өлөксөй 125 сааһын туолуутунан сибээстэн 125 км сүүрүтэ Таатта иһинэн Баайаҕаттан Ораҕей көмүскүүрэ билингэ. Уус-алданнар Элэккэин баайаллары иһиллэр. Чурапчы иһин Сылан Торпедата көмүскүөтээх. Киһикэ кыйыһы баһарыбын.

Алексей МАКАРОВ,
комментатор-судья.

A black and white photograph of a long, single-story house with a gabled roof and a small porch on the right. The house has several windows and is surrounded by a picket fence.

ҮӨРЭППИТ-ИИППИТ, ҮЛЭЛЭЭБИТ КЫҢАМ

ардаан унган түһөрбит. Ол ҕаьнан
баран, үөрэппит-инппит оскуо-
лабыт олус күндү буолара, билл-
гин да күндү.

Саас ыям айын 18 күнүгэр үөрөнөн бүтэрбит, онтон арыяха хонот колхозка үлэлиин барарбыт. Сайын орус сэтэрбит, бу-гуп түгэрэ харыырыбыт. Оосу-лабыт сайын устата бача күтэ-ри, мордотуну алырухтаспыт диэн соруудах бизирэр, ону хайаан да толорон тэйэрбит. Мин байэм үрэххэр үчүгэй эһим, Махтал грамоталары хаһы да ылыталаа-бытым.

1973 снллаахтан Болгоно
оскулатыр учууалынан, за-
вухунан пенсияга тахсызлар
дизри үлэлээбитим. Эмилн,
оролор, төрөөбүт дойдугутун,
оскуларытын үмүмэн, кини
туугар кыналын, үйэрүт түрү-
рү элбэри билэргэ кынаалын!

И. К. КАПРЫНОВ

Бүтүүн: үөрэхтэсһин сыйла-
рыг болгонгодо бастакы оску-
ла 1931—1932 сс. үөрэх дыйла-
г Чуралыгтада Новгородо-
дог дьизлэригэр аһыллыбыта,
Сэбидиссийинин Василев Петр
Митрофанович, учууталынн Сав-
вин Андрей Андреевич үлэсбиттэ-
р. Ити кимиз Н.Д.Субуурускай
туруорсуутунн, үбүн көрдөөн
Крылатодо санга оскула туутта
бера турара. Оскула маһын кэр-
дизг уонна тайһыга нэһилиэк
бүтүүн кытыбыта. Кырддык да,
оскула туутта норуот туутугар
кубулуйбута. Биргиздимириинн
уонна үбүн дьайалыччынынн Кри-
вошанкин Петр Петрович, маас-
тарынынн Данилов Николай Дани-
лович уонна Макаров дьиз Сылан
киһигэ үлэсбиттэ. Күүһүгэр
дыз бүтэҥ: санга оскула аһыл-
лыбыта. Манна учууталынн Ни-
колай Саввич Соловьев (калин
Сага АССР үтүөлээх учуутала)
Афанасий Дмитриевич Местни-
ков, Семен Николаевич Слепцов,
Гаврил Иванович Макаров (Дьуон
Дьаһыла), Виктор Афанасьевинн
Сашин (калин РСФСР үтүөлээх
артиһа), Дмитрий Николаевич
Дьячковский у.д.а. үлэсбиттэ-
р. Оһоһоһу учууталлар нэһили-
эккэ бер босхонннн дьаһал-
лары ыһты, лекциялары аһуу
көрүлээһинчилэринн, тэрийээһин-
чилэринн буурулаһа.

Оскуула Акрынбаев 1942 с. жоту көбөрүлүү булуор джари улаабаттан. Он кинниттен устин урпагаларынан, Чомпонон, Хар-баланаан ыаллар джыкэлэринан, уосайдырынан атылган сараала-быт. Сарий кинигар сабададис-сыйнан, угуталычан Кривошап-кин Дмитрий Васильевич, Хожа-нов Илья Николаевич, Федорова Аксинья Дмитриевна, Макаров Афанасий Акимович (кэтин биол-ог-ученая, профессор) уо.д.а. улаабаттан.

1952 с. оскула дьынтин Ары-
ылаахтан киин бөлүөлөккө
көпөрөн адалбытара.Очолорго
колхоз бырабылмайынтын пред-
седателэ Соловьев Марк Михай-
лович, биригадынир Егорс Егор
Филиппович этилэр, туугуу По-
пов Егор, Капрынов Константин
Михайлович, Поталов Дмитрий
салайбытара, суруксут Платонс
Семен этэ. Ол кээниттан оскула
сыйыс уластан, сайдын 1969-1970
сс. абыс кылдыаах, 1990-91 сс.
эртэ оскула буолан үлэлээн кэл-
э. Бу сыллара элбэх көпүнэ
эбелер үөрөннилэр, иктилиннэ-
лэр. Үгүс учуутал кэлэн үлэлээн
кээннэн ааста. Ханнык бабарар
көпөһөһө дьыһкыиһкиттарыннаа кээ

Күн тээг хүндү кишим, учу-
лал урдук аялыным, өрүү да сир-
даныган, сылаанын сыдаага
ылдыр атам бырасан... Киин
- Семен Михайлович МАКСИ-
МОВ. Педагогический ыстаах
0-ча сыл буолланына, итинэн
олотонго 18 сыл устата, бимир
албаннаан көрбөккө, оскуола сз-
индизсэлинен үлэсэбитэ.

Учуулал. Ага дойдү сиритин
ыттыгылаа, салбуллубат пропа-
гандист, маннайгы сүлүөх парт-
ийнай тарилтэ секретара, салыс-
ет, райсовет делутата, кырды-
га, улахан ологу олорбута. Ол
эизгэ олус да сэмэй киһи эбит.
Ус байэтин архыбыттан да
өрдөккө, дионтон, үлэтиктан ба-
ыттыгтан ирдэнэр кылгас аятоби-
графията эрэ баар. Ол ханна ки-
и тутулан суруллубут ханнааҕыс-
таааааа хараллыбыт...

Кийн 1917 сүүлээрх урук-
м Танда Бахсы, билингвийн
Сэлэнгэнийхэн Танда урх ку-
длагыг олохтой Дария Пампо-
на уонь Михаил Петрович Ма-
ксимовтарга (туурт оболох
цагдагч уулга) кыра, төрдүс
хүмүүн төрөөбүт.

туттар. Бийиги оскүлөбүтүн бүтүрбиггэр норуот хайхайыстыбатын араас салааларыгар үлөлээн бар дьон махтаһын ылар үчүгэй үлөһит дьон, доһун ыал буолбуттарынан юэн туттабыт.

Оскулда 70 саялагч историк-
тыгтар мийр элбэх ситиймилэр-
дэх, үтүө үгэстэрдэх. Абыс ыла-
лаастах оскуолаһага комплекс-
ной спартакиадаһа 1974 сылтан ү-
түгүл I миэстэ, 4 түгүл III миэстэ
буолбуттара. Эдэр спортсменер
сыһа 7 кубогы ыла сылдьыбыттар
баар этэ. Үлэ-сыһыналаг
лааһыры улаһан тарыйыһа
оройуонга инникилэр кэксэлэр-
гэ сылдьыбыта. Бу үлэһэргэ
физкультура учуутала Василий
Митрофанович Жирков кэксэ
сылларга үтүө сыратын бээрбит
ин махталынан ахтыбыт. Турист-
ической слюкка, фольклорной
көрүлэргэ, прикладной онсуктар
быһастакаларыгар
оройуонга мэлдьи биирестэх
миэстэлэргэ тиксэрэ. Бу ситийилер – Христина Дмитриевна
Михайлова, Надежда Козмо-
фонтовна Игнатьева, Виктор Вик-
торович Игнатьев уо.д.а. ситийимэлэх үлэһэрин түмүктэрэ.
Бу үтүө үгэстэри биллэһи

Хатунз недколлектив чигэтэргэ, байгатага, сайыннарага сийлэхэ үзлэриг. Ол курдук, огула 1999 сыйтан Рүбүйтү 2000 сыйтан Уерхэ министрствотан экспериментальнай площададан бийиштын уерхэ-итиги хаачыстыбатын тулсарыга үлэлзэн кэлтэ. Уерхэ билии бырылханын үрдитиги, хаачыстыбатын тулсарыга үлэлзэтэ. Уерхэ билии бырылхана, хаачыстыбата улаатар. 1999 с. огула историйтаг аян бастаан Ася Кривошапкина огуланы урун камус медаллан бүтүрбита, Оро байтун сайланынытэ килин кимнэ үөрөнөнчилэр Президентской Субалоринин, Ар балагунин сүрүннээр. Бастаи президент Посельский Гоша үгэйг үлэлтинэн улуус лидерэ, Субурускай аатынан биримийэтин лауреата, үбүлгүлүнэй медаль кавалера бүтүрбита.

2000 с. оро сайынгы сын-
шалган тэрлэмэг ошуул республикада II мээст буолан УАЗ
массыынанан бириэмийэлэрини-
тэ. Сисина Наташа – 10 кылас
уэрэнэччигэ республика сти-
пендиэнтата буолар чээскэ ти-
гистэ.

Оболор сылта предметнай олимпиадаларга, научнай аарыларга куттыларын таһым урдур. Ол кутдук, череннестер, биология, начальнай кыластар олимпиадаларыгар биирместек мизастери ыллар. Оболорбут республика таһымыгар ситиһинилээр буоллур: республикаларга прикладной, технической бисталкаларга, оһуокай, тойук кураар ситиһинилээтик кутын- ныл. Убулуйедек сыта аһыл- лыбыт саахмат филалын оболоро улукка, республикага тийэ үтүгүдүк оһуһоон эрэллестилэр.

Билигүн оқууларға 152 өб
еранэр. Кинилэри 34 үлэлиттээк
едколлектив ууратэр, иигэр.
Мадколлектив эдрэ, орго саалэ
5. Оқууларға 6 Россия
арэбиримтин туйсунд, 4 туйгун
категорияларда, 11 урдук катего-
рияларда учуутталар үлөлчилээр.
Орзуң билим сый алгардарга
үмүгэ 96, дачыстыба 44%. 13
туйгун, 54 учугай үвэрэкээк өб
еранэр, 13 курулууска, секцияда
дарыктаналлар.

Оскула байэтин кырынан
терех, иттиг хачыстыбатын тус-
ларар сымаллаах материалый-
технический базатын тусларга
теротэр-үлөлэтэр мастарыкый
кырыан туһанан элбэх өрүттээх,
ылмааннаах үлэни ыттар. Учуу-
таллар методический таһыма-
ны, биллилэрин-көрүүлэрин
үрдэтиитэ үлэ мэлдьи ытытлар.
Сыллата научный конференция-
ларга, педагогический семинар-
га кыттып ахсаан, хачыстыба
өтүтүн туһанан илэр.

З.Е. ЕГОРОВ,
оскуола директора,
Россия үөрабыриинтин
туйгуна.

Хавартыскайя администрация
0103/03/03.

Болтонго Армылаазар Ураһалаах, ихис Харбала (Болтонго), Кындал уонна Таатта улуутун Ураһалаах бөлүмүлэрин бөлүгү үөрөнөрбүт. Учууталлар бытычан Марков, Борисов, Петров, Дьяковская этилэр. Улахан быраһынынныктарга колхоз эдэр ыччаттара мустанар араас спектакллары турураллара. Очолорго ону испиктээх дикан ааттырыбыт. Балалартан таңас быыс утарсан сцена баһарыт, хахкыларыбыт. Үөрөнэччилэр концерт кырдөрүбүт. Учууталларбыт балалайка, мандолинага соннууулар, үтүктү Даша Данилова үөрэтэр. Аан маннай "Чалаа" дикан минизни эмиз манна көрбүтүт. Колхозтаах ыччаттар араас маассабай соннууулар тэрийэллэр, оһукай тууну быһа булар. Улахан доһу байыаннай үрэххэ үөрэтэллэр. Чэбдик оһоһо ытырар плакаттар баар этилэр. Мас холбууа орторторон оһоһ кутун кутан ба

дан онго сэллээтэллэе. Сиргэ
сэллийн бобуулаагүйн туунан
плакаах сурууяллага.

Ага дайду сэримтин кэм-
гэр оосултан быхах кэмгэ
Ураллааха Седлишцев Петрда-
ах дайзэргигэр көһөрбүттэе.
Учууталыг Макаров Афанасий
Акимович нэһэ сым-ага, суру-
уяалараадаах, хааргыскалардаах
альбамнаах. Артека, атын да
сирдэргэ сымдыбытын туунан
кэпсээн бобуулаах юһи этэ. Бары
талтырбыт, ытыктырбыт,
убейлыг кэрэзэ санырбыт. Ар-
мияда ыгырыллан барытыгар
ытаһа хаалбылпыт, Кини кэнэ-
тэн суустаах-суудаллаах Илья
Софронович Холатан дикун учу-
уталламмылпыт. Мэниктизоот
дабаны бу дыорот истиэзэ ты-
рыта барыар дэри кыһынырам
дирин юлдүктэнэрибт.

Сотору аны Чуралчы сэл-
эннэстигэр көһөрөн хиллээн
танара дьэстин таһыгар баар
үлгэрмат дьэсэ суеэзэбиттэра

Манган сабдаламмыта ким сал-
гым үерэнэра, ким тохтоон хав-
дара.

Оюлор буоламмыт үтүүнүк
сөөнү боотохтут. Улахан дьон-
нордун күн тэҥсэһиттан ким-
риг диэри тэҥнэ хонну үлэ-
ригэр-саас сир тартарытыгар,
сайын, күтүн хомуурга тэҥнэ
үлэлэһэриб. Билигин ирээтлэ-
гэр аһыҥаны утары ханаба-
хаһыта, бурдугу хаһытан ха-
рыстаан соҥук тула уот оттуута,
уһун өлүүнөм бурдук сиигин
түһэрин, нэмэ бурдук ирээс-
таһын, соҥукка оһуһуан ба-
лах таһыта, о.д. а. үлэлэр тик-
сэллэр.

Төлө даганы кыһалтаах-
тык, ас-тагас тийибэт-түгүмүз,
сөрүч бэрэ турар кыһарбааналар
кэмнэри, үөрэннэрибиз, очко-
тоого кэмнэри, үөрөппүт учуу-
талларбын, биһгэ үөрэммит-
тэрибиз үмүдүбүлгүн, олус
кыһалтаах саныбын

А. Г. ЗАХАРОВА,
ТНУП, УЗЗ ВЕКТОРА

Хаварыскага адміністрацыя
субэкзэп.

тыгар 1943 сылан 1966 сылга
дизери сабмэдиссэйдир,
Былһыгар урукс чаһык эмиз бир-
рэрэ. Окуулар үлэли кэлбит
бастагы сыларьтан манна үтүк-
тук учууталларынан, кылаас са-
лайаччыларынан А.В.Мякотина
дизин нууча кыһа, олохтоок
В.А.Листикова, А.Г.Зарехова ба-
ллара. Иок кэнник учууталлар
кэли бийигини эмиз үөрөспиттэ-
се. В.А.Листикова бийиги кылаас-
тыт сабайаччыта этэ.

Оскулалыт билигтин баар на-
чалкыч кыластар үрөндөр типол-
огч быйрайыктаах дүңдэ. Үтү-
үтү итаник быйрайыктаах оскула-
лар билигтин эмиз хас да
исиликтэргэ баалар. Ошон бу,
гулутар, ол көмүрү үрөх ту-
рияталарин тулутарын тыннээх
туолулар, пазматыныктар
эбит дүтээ. Маназд сыйларан,
срууундасын үрөх салаатын сө-
бөлдүүсүйкөн улазобит, улу-
тун идрээк үлөтүүсүз Г.Г.Кар-
дашевский активитетин адалы-
н: "Семен Михайлович Бол-
дун" (1911-1984) (1911-1984)

онго начальнай ооскулатыгар
иитэр-үөрэтэр үлэни тутсарбыта.
Архымактан типовой начальнай
ооскула дьиэтин көһөртөрөн
малан туттарбыта, ооскула үөр-
тэр усуллубуйатын тэрийбит
ингелех», — диир. Өссө ооскула
иһинэн интернет дьыз баар. Он-
но көһилээк кыамамат, элбэк
буолуох хааларын оҕолоро оло-
хторлоро, ол иһигэр билиги кыла-
стан бааларын өйдүбүн.
Дьиэтэр, дьонноро Болтонго
успа оҕороллорун, дьылазэктэ-
мин үрдүтүн. Ол очотоску 50-
түс-60-түс сыллар көстүүлэ-
рит. Кырдык, оҕолор бары да
ратыга суох тэнэстэхтэри, арас-
сы сийдэс таҕаһынан да кэлэллэ-
ри баар, суумкалар эмиз ол бу-
тэстэи тиги буолар. Интер-
дэка поварыан М.Капрынова
тэтир.

1957–1960 он. кылаастар
батар учууталар тийибэгтарэ
бита дуу, биір кылааска учуутал
жи түс-тууунан кылаастары сэр-
з тутан үөдөтө сылтанбыт кэмнэ-

эктара. Холбоо, А.Г.Захарова ки-
рон бмрдэ бнлгнтэн улхэн
кылас орлорутар история уруу-
гун бмэрбнтгэр бнлгн, кыра-
лар, "остуоруйахалар" урук дн
санэн, олус ымсырбылгын
ойлгох.

Кылаас тапанын курулуштар,
арзас дьахталлар ытыллаллара.
Ол нодоруусулар бары эмиэ кы-
лаас саламчылар сүктэрил-
лэллэрэ. Холобур, быыспка ку-
рулуштар уоллуну-кыыстын бары
сигдыарбыт, үгүсүгэ кэтэр
төгөспүтүгэр быыспка ээрибэт.
Онно быыспкага биһигиттэн
Петьа Дуранов онотлуга бастаабыт-
тык. Бири сыл саас оскубуот
таһыгар мас ордубулулу уонна
олору көрөгө-истаргы дьон ким
ким кытта дьикэт чугайынан (ар-
пыстала, жонтуруоллаа сүгдүр-
гэ) илким оһону анзабытара.

Чутас баар Арыылазоз дьон суеҥү көрөн олорор быһымылаада, саас-күтүн концерт көрдөрөн кэлэбит. Оскуолабыт оройуоннаагы уус-уран фестивалларга,

спортивный курортаниагэргэ кытгар. Биш сэл баставмыт (музыкамыт Афанасий Попов эгэ) онолгого сага уедуйбт "Родина" радиоприемилгын нагарадаламмылгыт, оггон кыттыбыт эолор санга көрөр дьэнкир (плазмассовый) баттах ободоого уонна кыһыл-күөх хаймыллаах манган нассы биэрбиттэригэр үөрбүтпүтөн, оболоргон эрэ ураты күрдүк санаммылгыт.

Старший пионер багдантай-
ынан Евдокия Попова угдмнр.
Киннх пионерга кирибшилт.
Халдхылт, дь, араа маты-
рихалдтан байг тигмт эт. Ок-
тябренок эрдх, бастагы эн-
агнлугун бмбмт хортуунан су-
лус биһан баран кыһа
тангаһынан буурьэрт. Кэлин ор-
тогугар Ленин оро саага
мэрсүүннэх "хотубай" энэчк-

Дынгэр, кэпсир, астар эл-
бэх эрээрм, бу үеийн зиллибиттэр
хайа эмэ өтүнэн оогула олобун
сырдавайаллар дин киллэр-

ийнхэн, Итгэмж зэвс, охуулаа нэвчилээ, энно баар колхоз олох-
торугтар савьддлага ухаанын
бэлтэглээр наада. Ону эмнэ арам
Семен Михайлович бүлэ-
лүбүгээр сыйһаран этэбин.
Нэһилээхэ солбуллубат парти-
най тэрилтэ секретарын, нэһил-
лэх Советын депутатын байһаатын
бу нэһилээхэ күнээдэ олодор,
колхоз экономика өтгүнэ
бөгөөдөөнүүгээр ис сурдгиттан
адыас хамнастаах киһи күрдүк
оршоһор. Олчуттарга, формалар
дун сыртынн, эбэтэр колхоз
мунһага буолла, эбэтэр кулуутка
дахуулаат оңоробун дигэрин эл-
бэхтик истэн үөрэнэн да хаалбыл-
тың. Быһага, сарсыарда туруу-
лугтар киһи хайһы-үкэ үлэтигэр
барыт буолара, өттон күнөө
аһылыкка сэдэхтик биһгэр
гүбэхэрбит. Арай сымгыкабай ми-
нээдэ агадыгыгэр ананан кулу-
лүбүт миннэ, соккуойа киһи элэ-
р дигэри олох билингэтэин
рдгээр турарын өйдүбүн. Түүгүн
руугар балһананара, хойкука ди-
он саамтайаа олттаах буолла.

С.М. Максимов колхоз, экономиктэн үүсгэгчтүгээ кишлэрбт кылаатын үүсгүүлээн, сыаналаан, кишини — үүсүүлээн, огуула сэгиздиссэйин ээлин Субурускай аатыман өдөн сүйбт сөмхөз Бончугун кишлэрбт кишлэрбтүгээ.

С. С. СМЕРНИКОВА,
кыяла, Россия
Журналистарын союхун
чилиэна, СР бэчээтин
туйгуна.

Хадартыскара: Болонго нэмчлэнэйд ороолотын үүдэлтэйд (үсгэлэн хамт) В.А.Листикова, В.М.Молочина, А.Г.Зеларова үсгэлэн ороолотын сэдвэлтэйд С.М.Максимов.

ЭБЭРДЭЛЖИНИ

Күндү оробун, кэргэммин, тапталлаах абабын, элэбигин, ССРС Художниктарын союзун чилигин, норуот маастарын, хомус уулу ПИНИГИН Роман Михайлович 55 саасын тулар арагидоох үбүлүгүн, бочуоттаах сынналанга тахсыбыкынан итиник эбэрдэлиниб!

Олорун бу кэргэмин күндү кыбигини бийиги тустуугар кылымнын, көмөг, сүбэ-аман ийин итиник махталын эбэрт. Улуу санаан хаан да устуба-тын, оолорун, сизиниң тапталарынан арчыланан үрө-көтө үлүнүк, дьоллоотху оолордоор, сага алмаанын кытаан доруобуйаны бабарабыт.

Ийэн Анна Гаврильевна, кэргэмниң Елена Семеновна, Чуралчытан кылымниң Анна, сизиниң Нургуң, кылымниң Надежда, күтүтүң Иннокентий, Дьокуускайтан кыргыттарың Сахал, Нургуяна, Лиза, сизиниң Рома.

Мындабайыга олорор күндүк саньыр күтүтүтүн ПИВЛОВ Сергей Егорович 55 саасын томточу тулук-кунан ис сүрөктэн итиник, истиник эбэрдэлиниб!

Кыдыры билимиз эбэрдэли эрчим, мындабага билимиз кытаан саанын, үрө-көтө аргыстаах улуу дьоллоох олорун ис сүрөктэн бабарабыт буоллун. Дьонгор-сэргэбэр көмө-тирэх, сүбэ-аман буларын ийин бабара махталын тирибэрт.

Мындабайыттан, Чуралчытан, Дьокуускайтан, Санкт-Петербургтан Ностуруойаптар, Сысолатиннар, Блохиннар дьэ кэргэттэрэ.

Тыыл, үлө, доруобуйа харыстабыл ветеранын, Чуралчы салинныгын олохтообун, убаастабыллаах Валентина Григорьевна СЕМЕНОВАҢ 75 саасын тулукт үбүлүгүн итиник, истиник эбэрдэлиниб!

Эйгэ-чэпкэ-чэбик доруобуйаны, үрө-көтө аныгар баар бары үчүгэй бабарабыт. Оолорун, сизиниң, хос сизиниң сылаас тапталарынан, айыбас сылааннарынан аргыстанан улууну дьоллоотху олор дьэ алгыбыт.

Эмчит дьүөгэлэрин, табаарыстарын Сосина Т.Д., Афанасий Иннокентьевич уонна Виктория Коенфонтовна Пермяковтар, Теплоукова М.П., Ермолаева Л.В., Кривошапкина А.Н., Яковлева М.Х., Бетконова Е.И., Понсева А.Г.

Күндүк саньыр балыбын, Дирин бөлүөлүгү олорор ЭВЕРСТОВА Екатерина Афанасьевна 60 саасын тулуктукунан ис сүрөктиттэн итиник, истиник эбэрдэлиниб!

Билэри ыллалатын, кыдыры кытылатын, хомолто холбосотун, өссө да ар сыларга сизиниң, оолорун, кэргэмниң махталлаа эйгэ-чэпкэ-чэбик, дьол-соргу булуотхун. Сир үрдүгү баар бары үчүгэй бабарабыт.

Чуралчыттан эдийиниң Елена Кондратьева, кини дьэ кэргэттэрэ уонна Макаровтар.

ЭДЭР СААҢЫ САНАТАР
КӨРСҮҮҮЛЭРТЭ ЫКЫРАБЫТ!

Араас сыларга үлөбүт уууталлары, өлүсүнүктэри бука барыгыт, С.А.Новгородов аатынан Чуралчы орто оскуоланын 130 сыллаах үбүлүгүн эбэрдэлээн туран, үөрүүлөх эдэр сааҥы санатар көрсүлүлэргэ ыгырабыт!

ПРОГРАММАТА:

Муус устар 5 күнэ

09.00-10.00 – регистрация.
10.00-11.30 – үбүлүгү үөрүүлөхтүк аһы-таас оскуолаба.
11.30-12.30 – үбүлүгү аңаах уруктар.
12.30-14.00 – эбэрт.
14.00 – үөрүүлөх мунунах, эбэрдэлэһиннэр, коллектив концерта-народной театрга.
14.00 – норуот күүлэйдэ, күрөктэһиннэр – Ленин болуоссуга.
20.00 – сынналан бичээрэ.

Муус устар 6 күнэ

10.00-Чуралчы орто оскуоланын үөрөнччилэрин концерта-народной театрга.
14.00-Чуралчы алын сүтүк оскуоланын үөрөнччилэрин концерта – народной театрга.

Тэрийэр комиссия.

БАСТЫН БУЛУТ, СААҢЫТ, БИР ДӨЙДҮЛӨӨХПӨТ
Спирidon ИВАНОВИЧ ЯКОВЛЕВ БИРИНИГЭР
УЛУС БУЛУТТАРЫН БУЛТ СААҢЫНАН ЫТЫҢА
КҮРӨХТЭНИЛЭРИН БАЛААҢНАТА

Муус устар 13 күндү күмүс 1 частан Улуу Кул бөлүөлүгү ытыллар.

Сыла-сорууга:

– итм спордун улуус, республика олохтоохторугар пропагандалааһын;
– бастың ытааччылары булу, сааһыттар маастарыстыбаларын үрдэти;
– булчуттар обществоларын чилимнэрин тэрээһиннээх сынналангарын тэрийи;
– С.И.Яковлев аатын үйэтиги;

Тэрийэллэр: Сылан нэһилигин дьаһалтата, булчуттарын уонна балыксыттарын обществота, "Сахабул" концерн улуустаагы филиала. Күрөктэһини аңаах комиссия салайан ытыт.

Усулуобуйата: күрөктэһини 12 калибрдаах автомат уонна уостаах ханьык бабарар саа көтүлүнэр. Күрөктэһини 3 көтүлүнэ ытыллар: "Олорор куобах"-45 м, "Олорон илэр куобах"-40 м, "Көтөн илэр күс"-30 м. Хас көтүн ахсын кытааччы туран эрэ икхилинэ ытыт. Ытым ааһы ботуруон бариллар. Бэйэ ботуруон көтүлүнэти.

Кыра калибрдаах винтовкадан "стрелковой пединокка" күрөктэһини балаһыаньыта: сүүрү дистанция-25 м; сыла ырааба-50 м; сытан эрэ ытыллар; кытааччыга 3 устука ботуруон бариллар, сыла диаметра 11,5 см. Кытааччыга саа, ботуруон бариллар.

Кытааччыга көрдөбүлэр:

– кытааччы саата регистрацияламыт, сылаабы устууоһа телемүт булуотхата;
– саатын хаалах илэ-кэлиэхтээх;
– хас биридди кытааччы булт саатыгар 200 солк., кыра калибрдаах винтовкага 100 солк. усулуос телуэхтээх;
– кытааччы сааттан сэрэхтээх булуу быраабылаларын түгүлүтхата.

Кыаһылаахтары араас сыналаах бириистэр күтүлүлэр. Ыты хамыгар бөлүктэр охсууларыгар, сааһаалаах ытыт сүүрүлэригэр күрөктэһинилэр булуотхата.

Билсэр телефоннар: 23-254, 23-209, 41-155.

Электроннай почта: tuma@mail.ru.

ЧУРАЛЧЫ СЭЛИЗНИНЬЭТИН
ОЛОХТООХТОРУН ИСТИНЭРИГЭР!

Кулун тутар 30 күндү күмүс 2 частан, 31 күндү сарсыарда 9 частан илин эңэр улуустар коммунальнай хаһаайыстыбаларын үлэһиттерин III спартакиадала Чуралчытаагы физическай культура уонна спорт институтун саалатыгар ытыллар.

Дуобака, саахымаака, остуол тенниһигэр, мас тардыһыгыгар, хапсагайга, волейболга Мэҥэ-Хаҥалас, Амма, Уус-Алдан, Таатта уонна Чуралчы улуустарыттан сүүмэрдэммит хамаандалар күн көрсүөхтэрэ.

КЭЛИН, КӨРҮН, СЫННАҢЫН!

К.С.ПОСТНИКОВ КЭРИЭҢИГЭР
РЕСПУБЛИКАТААҢЫ ТУРНИР

Муус устар 2-4 күндүгүгэр Саха сиригэр физическай уонна спорт сайдыытыгар үгүс кылаатын килэрибиг, Россия физическай культурага үлөһүтэ, СР үлөһүтэ тренэрэ, Чуралчы улуунун бочуоттаах гражданина, РФ норуотун үөрэтиригэр туйгуна Константин Сергеевич ПОСТНИКОВ дьолунаах аатын үйэти тиннэн сибэстээн уонна төрөөбүтэ 70 сылын туоларынан кини аатынан оскуола ага саастаах оолордоор итиннэ ыччаттарга көтүл тустууга Чуралчытаагы физическай культура уонна спорт институтун РЕПУБЛИКАТААҢЫ АЛАҢАС ТУРНИРА ытыллар.

ПРОГРАММАТА:

Муус устар 2 күнэ

Калин күнэ, ыйаһыннаһы.

Муус устар 3 күнэ

10.00 – барылааһын хапсыһылар.
13.00 – 14.00 – эбэрт.
14.00 – күрөктэһини үөрүүлөхтүк аһы.
14.30 – 19.00 – хапсыһылар.
19.00 – 20.00 – кыһээнти аһылык.

Муус устар 4 күнэ

09.00 – 12.00 – барылааһын хапсыһылар.
12.00 – 13.00 – эбэрт.
13.30 – полуфинальнай, финальнай хапсыһылар.
15.00 – кыаһылаахтары наараадалааһын, күрөктэһини үөрүүлөхтүк сабы.

Тэрийэр комиссия.

БИЛЭРИИ

Чуралчы салинныгын чааһынай дьонго уоһа оттор малы хайытарга өгө оһоробут. 1 массынната – 500 солк. Сахааһы манын телефоннарга ытыт: 41-589, 42-522.

БИНИГИ ӨНӨБҮТҮНЭН ТУАНЫН!

Чуралчы – Дьокуускай – Чуралчы маршрутуна күн ахсын дьон таһабыт. Сымнааһа кириэһиннээх. Билсэр тел. 42-327, 41-428.

АТЫҢЫЛЫБЫТ

Мындабайыга 1993 с. тугуллубут, итинэр системалаах буруус дьон. Сылаата – 80 тыһ. солк. Аһага тутта теленэр, ордуга – кэпсэтиһин. Билсэр тел. 41-135.

КӨННӨРҮҮ

"Сага олох" хаһыат кулун тутар 26 күндүгүгү күмүсүгүгэр икхили балаһага "А.Р.Саргыдаевы өйүбүгү, кини ийин куоһаһытын бириэһин" дьэ төбөлөөх матырыйал туһугар тилэх икхили строка кирибэ-хаалыһын ("Ылгырымы Соловьев нэһилиэгин биһир-дааччыларын уопсай мунунахтарынан бири сааһаан ытылыһа") дьэ көннөрөн аһылыһаах.

Редакция тахсыт албас ийин тустуахтаран быраһыттыһа көрдөһөр.

Күндү уолум, убайыт, быраһыт, Одулуун нэһилиэгин олохтооһо

КУЛИЧКИН Георгий Николаевич

кулун тутар 25 күндүгүгэр эдэр сааһыгар соһумардык өлбүтүн, дьириник курулуун туран, бары аймактарыгар, табаарыстарыгар, билэр дьонугар итиннэрбэрт.

Ийэтэ, убайа, эдийиңдэрэ, балтылар.

Кулурбаннарын тирээлэр:

– Тапталлаах кыра уоһа Куличкин Георгий Николаевич эдэр сааһыгар соһумардык олохтон туорабытынан ийэтигэр Куличкина Мотрена Михайловнага, биригэ төрөөбүтүгүгэр, бары аймактарыгар Муниннар, Никитиннар, Сергеевтар, Яковлевтар, Куличкиннар.

– Күндү быраһага Куличкин Георгий Николаевич хомолтоло-охтук олохтон туорабытынан бэйэлэрин үлэһиттэригэр Софья Николаевна, Ефросинья Дмитриевна Яковлевтарга, кинилэр дьэ кэргэттэригэр, бары чүгэ-дьонугар Урох-Күрө оскуола-садын коллектива.

– Айылба, булка-алка биригэ алтыһыт үлэһиттэригэр Куличкин Георгий Николаевич соһумардык олохтон туорабытынан ийэтигэр Герой-ийэ Мотрена Михайловна, убайыгар табаарыстарыгар Николай Николаевич Куличкиннарга, биригэ төрөөбүтүгүгэр, бары аймактарыгар Чуралчытан Федотовтар, Аржаковтар, Оксешниковтар, Н. Степанов.

Чуралчы салинныгын олохтооһо

РОМАНОВА Александра Ивановна

ыраахан ырыыттан өлбүтүн дьирин кулурбаннарын тирээлэр:
– Убаастабыллаах сааһага, тыыл, үлэ ветерана Романова Александра Ивановна күн сириттан барытынан уолугар Владимирга, бары аймактарыгар Анастасия, Давид Дьяковскайдар, кинилэр оолоро, Василий Николаевич Дьяковскай.

– Урууку Чуралчытаагы олох-дьаһах комбинатын ветерана Романова Александра Ивановна өлбүтүн уолугар, аймактарыгар "Күнэй" ХЭО коллектива.

Автор суругар этилэр санаа редакция позициятыгар аалды сөп түбөһөр буолбатах. Сурукка ыйылар тахчылар кыдыһаахтарыгар эппиэтиһин автор тус бэйэтэ сүгэр.

Хаһыаты тэрийэччилэр: Саха Республикатын Правительствота, улуус дьаһалтата, редакция. Хаһыат сахалыы тыһынан онтуорунуһука, чэппиэргэ, субютага тахсар. Хаһыат индекса: 54907

"Сага олох" редакционнай-издательская холбоһук. Оффсетнай бэчээт. Сахааһын № 35. Тираж 2488. 27.03.2002 с. бачээккэ бэрилиннэ.

Редакторы солб. СЛЕПЦОВ А.М. ААДЫҢЫСЫТ: 678670, Чуралчы сал. Карл Маркс уул, 26 "а". ТЕЛЕФОННАРЫТ: редактор – 41-332, отделлар – 41-265. E-mail: sapaoloh@churapsakha.ru

ЕЖЕДНЕВНО!

Маршрутное такси
Чурапча – Якутск
Тел. 42-295.
Якутск – Чурапча
Тел. 45-04-33

ПРОДАЕМ

Автомашину ВАЗ-2121, 1990 года выпуска. Цена договорная. тел. 23-246.

